

Invandrare stängs ute av kollektivavtal

Dagens Industri den 13 december 2013

De flesta OECD-länder har svårigheter med integrationen av invandrare på arbetsmarknaden. I många OECD-länder är sysselsättningen 10 till 20 procentenheter lägre bland utlandsfödda, och arbetslösheten är ofta dubbelt så hög som arbetslösheten för infödda. Sverige är ett av de länder där skillnaden är som störst, både för arbetslöshet och för sysselsättning. Det är ett stort problem, för invandrarna och för de trygghetssystem som står för försörjningen i frånvaro av löneinkomster. Dessutom finns en stor samhällsekonomisk kostnad i form av produktion som uteblir när en arbetsför del av befolkningen inte jobbar.

Många har idéer om vad arbetsmarknadsgapet mellan invandrare och infödda kan tänkas bero på. Vissa slår självsäkert fast att Sverige är ett rasistiskt land. Andra tycks lika säkra på att vi har tagit emot för många invandrare. Förvånande nog tycks ingen ha kommit på tanken att göra en systematisk jämförelse av hur bra olika hypoteser stämmer.

Om rasism och främlingsfientlighet är en avgörande faktor borde länder där främlingsfientliga attityder är vanligare ha större problem i genomsnitt. Om det är mängden invandrare det kommer an på borde länder med många utlandsfödda ha större problem än länder med få. Genom en enkel statistisk analys är det möjligt att pröva flera tänkbara hypoteser mot verkligheten.

I en ny rapport gör jag just detta för sex vanliga förklaringar till arbetsmarknadsgapet. Från enkätstudien World Values Survey vet vi hur vanliga främlingsfientliga attityder är i olika länder (Turkiet ligger högst inom OECD), och från OECD:s databaser vet vi i vilket land den utlandsfödda befolkningen har högst utbildning (Kanada). Vidare finns data över andelen invandrare i befolkningen, hur generös välfärdsstaten är mot den som inte kan försörja sig, hur stor del av arbetsmarknaden som täcks av kollektivavtal samt hur omfattande anställningstryggheten är i olika länder.

När hypoteserna ställs mot varandra visar det sig att flera av de vanligaste idéerna helt saknar förklaringsvärde. Länder där människor uppger hög tolerans mot invandrare (Sverige är ett sådant) har om något större problem med arbetsmarknadssegregation än länder med hög främlingsfientlighet. Inte heller tycks invandrades utbildning, andelen invandrare i befolkningen eller graden av anställningstrygghet spela någon roll.

Två faktorer är emellertid statistiskt signifikanta: Länder där kollektivavtal täcker en större del av arbetsmarknaden har högre segregation. Länder med mer generösa socialbidrag har också större problem att få invandrare i sysselsättning. Dessa faktorer är signifikanta även när det tas hänsyn till samtliga andra faktorer.

Resultatet är inte orimligt. Genom kollektivavtalen kan facken förhindra att invandrare konkurrerar på arbetsmarknaden genom att acceptera lägre löner, andra arbetstider och andra arbetsuppgifter. När det finns trygghetssystem som möjliggör någon form av försörjning utan arbete hamnar kostnaden för invandrades låga sysselsättning hos skattebetalarna.

Självklart är denna enkla analys inte sista ordet: varje land är unikt och många förklaringar låter sig inte kvantifieras. Likväl finns det skäl att ställa två frågor mot bakgrund av resultaten. För det första bör fackföreningarna fundera över varför de länder där facken genom kollektiv-avtalen är som starkast tycks vara de länder där utlandsfödda har svårast att få jobb. Rimmar det med ambitionen att facket ska stå på de svagas sida?

För det andra bör politikerna fråga sig hur rimligt det är att fackföreningarna kan använda kollektivavtalen som konkurrensbegränsning och skicka kostnaderna för den ökade arbetslösheten till skattebetalarna.

Andreas Bergh

Välfärdsvetare och docent i nationalekonomi, Ekonomihögskolan i Lund samt Institutet för Näringslivsforskning